
Јавно предузеће за газдовање шумама „Србијашуме“,
Шумско газдинство „Ужице“ Ужице
Телефон: 031/3516-133; факс: 031/3519-478
Николе Пашића 40, Ужице

ПЛАН УПРАВЉАЊА

СТРОГИМ РЕЗЕРВАТОМ ПРИРОДЕ „ИЗНАД
ТАТАЛИЈЕ“

за период 2016 - 2025. године

Ужице, март 2016. године

Садржај

0. Увод	3
1. Приказ главних природних и створених вредности и природних ресурса СРП, „Изнад Таталије“	4
2. Оцена стања животне средине	6
3. Преглед конкретних активности, делатности и процеса који представљају фактор угрожавања заштићеног подручја.....	6
4. Дугорочни циљеви заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја	7
5. Анализа и оцена услова за остваривање циљева	7
6. Приоритетне активности и мере на заштити, одржавању, праћењу стања и унапређења природних и створених вредности	8
7. Приоритетни задаци научноистраживачког и образовног рада	10
8. Планиране активности на одрживом коришћењу природних вредности, развоју и уређењу простора	11
9. Просторна идентификација планских намена и режима коришћења земљишта	11
10. Активности на промоцији вредности заштићеног подручја	11
11. Студијска (истраживачка), програмска, планска и пројекта документација потребна за спровођење циљева и активности	11
12. Облици сарадње и партнерства са локалним становништвом и другим власницима и корисницима непокретности	12
13. Активности и мере на спровођењу плана са динамиком и субјектима реализације плана управљања.....	12
14. Финансијска средства и друге материјалне претпоставке за извршење поверених послова у управљању заштићеним подручјем и начин њиховог обезбеђења	12

Увод

Влада Републике Србије донела је Уредбу о проглашењу Строгог резервата природе „Изнад Таталије“ („Службени гласник РС“ број 72/15). Део шумског комплекса планине Јелова Гора у западној Србији стављен је под заштиту као Строги резерват природе „Изнад Таталије“ и сврстан је у II категорију заштите као заштићено подручје регионалног, односно великог значаја.

Влада Републике Србије управљање је поверила Јавном предузећу за газдовање шумама „Србијашуме“ Београд. Послове непосредног управљања Строгог резерват природе „Изнад Таталије“ на терену спроводи део Јавног предузећа за газдовање шумама „Србијашуме“, Шумско газдинство „Ужице“ Ужице.

На подручју Строгог резервата природе „Изнад Таталије“ успоставља се режим заштите I степена.

Сагласно члану 7. Уредбе о проглашењу Строгог резервата природе „Изнад Таталије“ (СРП „Изнад Таталије“), Јавно предузеће за газдовање шумама „Србијашуме“ коме је поверено управљање заштићеним подручјем има обавезу, између осталог, доношења Плана управљања као средњорочног документа.

Према Закону о заштити природе План управљања заштићеним подручјем је документ којим субјекат задужен за управљање заштићеним подручјем планира: мере и активности заштите, очувања, унапређења и коришћења заштићеног подручја, смернице и приоритете за заштиту и очување природних вредности заштићеног подручја, као и развојне смернице уз уважавање потреба локалног становништва.

Управљач доноси план управљања за период од десет година, на који сагласност даје Министарство надлежно за послове заштите животне средине, ускладу са актом о заштити који је донела Влада Републике Србије.

План управљања СРП „Изнад Таталије“ урађен је у складу са чланом 53. Закона о заштити природе („Службени гласник РС“ бр. 36/09, 88/10, 91/10 и 14/16) и Уредбом о проглашењу Строгог резервата природе „Изнад Таталије“ („Службени гласник РС“, број 72/15) .

За израду Плана управљања СРП „Изнад Таталије“, као стручна основа коришћена је Студија заштите СРП „Изнад Таталије“ (Завод за заштиту природе Србије, 2015. година).

СРП „Изнад Таталије“ ставља се под заштиту ради очувања шумског комплекса Јелове Горе и станишта аутохтоне заједнице реликтне врсте зеленике (*Plex aquifolium*) обраслог шумом брдске букве (*Fagetum moesiacaе montanum ilicetosum*)

Први пут је стављена под заштиту решењем број 02-6268/1 од 13.12.1968. године, које је донела Скупштина општине Бајина Башта, на предлог Републичког завода за заштиту природе у Београду, актом број 01-698/1 од 23. јула 1968. године као Строги природни резерват под називом „Изнад Таталије”.

Решењем из 1968. године ставља се под заштиту државе налазиште биљне врсте зеленика или божиковина (*Ilex aquifolium*) на планини Јеловој Гори, на месту званом „Изнад Таталије”, у саставу добро очуване петоспратне букове састојине (*Fagus moesiaca*), као природни резерват „Изнад Таталије”.

Јавно предузеће за газдовање шумама „Србијашуме“ у претходном периоду спроводило је мере заштите и очувања Строгог резервата природе „Изнад Таталије”.

1. Приказ главних природних и створених вредности - природних ресурса СРП „Изнад Таталије“

Строги резерват природе „Изнад Таталије” налази се у западној Србији, на подручју планине Јелова Гора, на локалном путу Јелова Гора – Варда, у правцу ка Тмуши, од шумарске куће удаљено око 4 км. Природно добро се састоји од једне физичке целине која одговара 18/б одељењу Газдинске јединице „Јелова Гора“. Укупна површина заштићеног подручја је 0,80 ха. Административно припада Златиборском округу, општини Бајина Башта, КО Заглавак. Обухвата део парцеле 58/1, која се води као шумско земљиште. Власништво у оквиру заштићеног подручја је државно, а користи га ЈП „Србијашуме”, ШГ „Ужице” Ужице, ШУ Ужице. Зеленика је реликтна врста и њен ареал је ограничен на мање популације. Најзначајнија је у заједницама брдске букве у којој налази већу релативну влажност ваздуха, мање колебање температуре и влаге, повољније педолошке услове као и слабије деловање ветра, мраза и суше, повољније услове педоклиме и замљишта у целини. Зеленика се јавља у спрату жбуња и спрату дрвећа до 15 м висине. Налазишта зеленике код нас су углавном у западној Србији.

Зеленика је зимзелена врста, достиже висину до 15 м и прсни пречник од 0,5 м. Лист јој је склерофилан, зимзелен, прост, с кратком дршком, јајолик-елиптичан, грубо таласасто и трнасто-иглично зашиљен. Горњи део је сјајно-тамно зелен, доњи отворено зелен. Старији листови су кожасте. Листови доњих грана су мање трнасти, док су на горњим назубљено бодљикави. Цветови су мали, штитасти цвастима у пазуху листова. Плод је округла коштуница, величине грашка, црвене је боје и презими на дрвећу.

Зеленика је заштићена као строго заштићена врста Правилником о проглашењу и заштити строго заштићених и заштићених дивљих врста биљака, животиња и гљива („Службени гласник РС”, бр. 05/10 и 47/11) и Правилником о прекограничном промету и трговини заштићеним врстама („Службени гласник РС”, бр. 99/2009).

Зеленика се налази на „Прелиминарној Црвеној листи флоре Србије” у статусу

рањиве врсте (VU).

Ово значи да је најстрожије забрањено угрожавање и уништавање како самих биљака тако и њиховог станишта.

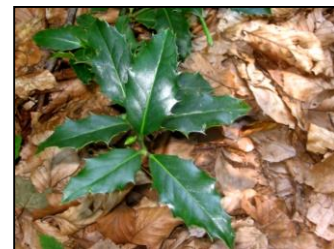
Услови средине у којима се јавља зеленика у резервату „Изнад Таталије” на Јеловој Гори су на надморској висина од 580 до 890 , на северној експозицији, на падини уједначеног нагиба од 6-15°, на геолошкој подлози од шкриљаца-пешчара, земљиште је дистично смеђе или кисело смеђе земљиште, средње дубоко (40-80см) и свеже.

Шума брдске букве са зелеником је делом деградирана. На простору где је склоп отворен, услед некадашњих снеголома и извала дошло је до појаве великог броја подмлатка зеленике. На целој површини резервата зеленика се појављује у већим или мањим групама. Највише се јавља у средишњем и централом делу и то по 20-30 стабала у групи. Стабла су висине до 7-8 метара и пречника до 10 см. На надморској висини од 880 м, при самом врху резервата, има доста стабала брезе пречника 5-10 см и у том делу подмладак зеленике је најгушћи. У доњем делу резервата налазе се стабла зеленике висине око 2 м, као и неколико

стабала већих висина 3-5 м и пречника 2-5 см. Део површине при врху резервата обрастао је густим подмлатком зеленике гриписане у простору од око 20 м ширине.

На деловима према ободу резервата, на местима где је отворено, обрастао је подмлатком букве а испод средишњег дела резервата ближе шумском камионском путу јавља се подмладак смрче. Ободне стране резервата обрасле су подмлатком букве, брезе и понеком подмлатком зеленике. Уз део јаруге, потока односно на граници са 17 одељењем налазе се стабла букве већих димензија. На овим влажним и тамнијим местима нема зеленике ни у подмлатку. На површини резервата нађен је и црвени храст (*Quercus rubra*), чији је жир највероватније доспео из суседног расадника на Јеловој Гори.

У првом спрату дрвећа заступљена су појединачна стабла букве већих пречника и висина, распоређена по целој површини. У другом спрату дрвећа углавном је бреза (*Betula pendula*) и зеленика. У знатно мањем броју срећу се и стабла јеле, смрче, јаребике, клеке. Изнад самог резервата налази се шума јеле која је овде настала секундарно, као сађена чиста култура и која се у виду појединачних стабала спушта ниже у резерват.

Приземни спрат је флористички доста сиромашан. Северна експозиција и

влажност подлоге довеле су до значајније појаве маховина. Овде пре свега треба издвојити неколико врста сфагнумских маховина (*Sphagnum ssp.*) које заједно са својим микростаништима свакако треба максимално заштитити. Значајније је и присуство врста: *Pteridium aquilinum*, *Blechnum spicant*, *Antennaria dioica*, *Huperzia selago*, *Lycopodium clavatum*. На местима где је шумски склоп отворенији масовно се шири купина (*Rubus hirtus*).

Већи број врста птица и сисара виђају се на ширем подручју Јелова Горе, односно на подручју око резервата.

2. Оцена стања животне средине заштићеног подручја

На простору резервата нема довољно података о дејству и штетним факторима због загађивања ваздуха, воде и земљишта који доводе до промена физичких и хемијских карактеристика животне средине подручја.

Строги резерват природе под заштитом је од 1968. године, изузет је из газдовања и експлоатације и тако сачуван у свом исходном облику. Шире подручје резервата одликује се високим степеном пошумљености, slabим утицајем човека и удаљеност од градских и привредних центара указује да се квалитет животне средине овог подручја може оценити као висок.

Општа оцена стања животне средине овог заштићеног подручја може се оценити као висок због слабог утицаја човека и специфичних природних одлика.

3. Преглед конкретних активности, делатности и процеса који представљају фактор угрожавања заштићеног подручја

Природна дешавања у односима чинилаца животне средине (вода, ваздух, сунчева светлост и др.) у дужем временском периоду остављају видног трага на резерват и манифестују се променама у резервату и око њега и то:

- ✓ Поједина стабла зеленике у овом делу су са мање зелене масе, дошло је до опадања лишћа а остали су горњи листови на врховима стабала, без видних фитопатолошких и ентомолошких оштећења. Генерално гледано, стање популације на овом делу резервата је добро. Делимично отварање шумског комплекса снеголомом је донекле имало стимулативан подстицај за развој и ширење зеленике на овом подручју.
- ✓ У централном делу резервата, на отвореном простору, као и по ободним деловима где има мање стабала букве приземни спрат ја нападнут купиним.

Такође, у горњем делу резервата, на самом платоу где год је већа отвореност шумског склопа, купина је освојила и преовладава у приземном спрату остале биљне врсте.

- ✓ Поред резервата, његовим ивичним деловима пролази меки камионски пут на који належе влака.

Изворни облик природе одржан у оквиру резервата, слаб утицај човека и удаљеност од градских и привредних центара указује да се квалитет животне средине овог подручја може оценити као висок.

4. Дугорочни циљеви заштите, очувања и унапређења и одрживог развоја

Општи концепт заштите Строгог резервата природе „Изнад Таталије“ заснива се на законским основама и досадашњим искуствима у управљању овим заштићеним подручјем које се под заштитом налази од 1968. године.

Под управљањем заштићеним подручјем подразумева се развијен систем мера и активности којима се уређују сва питања од значаја за успешно планирање и спровођење мера заштите, очувања и унапређивања посебних природних вредности, рационално и планско коришћење (одрживо коришћење) природних ресурса, обезбеђивање њихове функције уз поштовање начела очувања природних вредности и равнотеже природних екосистема као и функционално уређивање за потребе дозвољених видова коришћења и најповољнијег развоја уз стално утврђивање и праћење стања у природи.

План управљања СРП „Изнад Таталије“ карактерише принцип строге заштите. Циљ је да се овај јединствени резерват са јединственом флором и фауном очува у што изворнијем облику, а слободно се може рећи да је током дуготрајног периода заштите и очуван захваљујући веома малом антропогеном утицају и нису до сада имале негативне последице на ово заштићено подручје.

5. Анализа и оцена за остваривање циљева

Доношењем Плана управљања који треба да буде усаглашен са законским прописима и пратећим актима, као и са осталим плановима и програмима везаним за ово заштићено подручје (основе газдовања шумама), стварају се основни предуслови за остваривање планираних циљева заштите и развоја заштићеног подручја.

У истом делу послова на управљању заштићеним подручјем, важан услов је и организовање, опремање и кадровско оспособљавање управљача, што је још једна од основних претпоставки за остваривање самог Плана управљања. Можда,

практично најважнији услов у остваривању задатих циљева јесте обезбеђивање неопходних финансијских средстава у Буџету Републике Србије.

Неопходан услов у остваривању задатих циљева који је континуирано актуелан, односи се на сталну сарадњу и заједнички рад управљача, локалне самоуправе и надлежних институција као и министарстава.

6. Приоритетне активности и мере на заштити, одржавању, праћењу стања и унапређењу природних и створених вредности

Концепција, односно стратегија заштите и развоја Строгог резервата природе „Изнад Таталије“ треба да дефинише основне правце заштите и развоја овог заштићеног подручја тако да се остварују одређени принципи и то: принцип очувања, заштите и унапређења биодиверзитета, принцип дугорочног планирања, принцип интегрално развојне заштите, а то подразумева и детаљну разраду система финансирања заштите и развоја, обезбеђивање дугорочних координираних научних и стручних истраживања, успостављање информационог система, сталну обуку кадрова који раде на пословима управљања заштићеним природним добрима као и нормативно регулисање управљања заштићеним природним добрима (Закон о заштити природе).

Приоритетне активности и мере у овом смислу су:

- очување Строгог резервата природе „Изнад Таталије“,
- чување, обележавање и одржавање СРП „Изнад Таталије“,
- заштита флоре и фауне,
- заштита животне средине,
- сарадња са свим релевантним институцијама на свим нивоима и
- презентација заштићеног подручја.

Управљач ће у планском периоду: обележити заштићено подручје; донети управљачка документа; донети акт о унутрашњем реду и чуварској служби; чувати заштићено подручје и у случају насталих промена које могу уништити или нарушити основну вредност заштићеног подручја обавештавати Завод за заштиту природе Србије, као и надлежно Министарство, обезбедити услове за контролисано спровођење научно-истраживачких, образовних, информативно-пропагандних и других активности у складу са Законом; обезбедити финансијска средства из сопствених прихода и из Буџета Републике Србије.

Управљање Строгим резерватом природе „Изнад Таталије“ претпоставља добру организованост и опремљеност за извршавање поверених послова, развијен систем планирања заштите, ажурно извршавање законских обавеза и

успостављање материјалних претпоставки за извршавање програмираних послова заштите.

Чување СРП „Изнад Таталије” вршиће чувар шума у ШУ Ужице, који је у складу са законским прописима положио стрчни испит, за кога ће управљач обезбедити службену униформу и службену легитимацију.

Обележавање Строгог резервата природе „Изнад Таталије” извршено је у складу са Правилником о начину обележавања заштићених природних добара („Службени гласник РС”, број 30/92, 24/94, 17/96) и у планском периоду одржаваће се обележене границе као и постављене ознаке.

Управљачка документа (План управљања, Правилник о унутрашњем реду, Програм управљања и Извештај о остваривању годишњег програма управљања) радиће самостални референт за приватне шуме и заштиту животне средине, у складу са Законом о заштити природе.

Собзиром да СРП „Изнад Таталије“ постоји више деценија, исти је обухваћен основном газдовања шумама, која ће се ускладити са Уредбом о проглашењу СРП „Изнад Таталије“.

У оквиру управљања заштићеним подручјем, Управљач ће остварити сарадњу са: надлежним министарствима, Заводом за заштиту природе Србије, Институтом за шумарство, Шумарским и Биолошким факултетом, локалном самоуправом у Ужицу, Бајиној Башти и другим институцијама.

На основу Уредбе о режимима заштите (Службени гласник РС”, бр.55/05,71/05, 101/07,68/08и 16/11) у I степену забрањује се коришћење природних ресурса, изградња објеката, било каквих радова и активности изузев радова и активности који су на ограничењу.

На заштићеном подручју I степена заштите ограничавају се следеће активности :

- ✓ научно-истраживачки рад и праћење природних процеса;
- ✓ контролисану посету у образовне, рекреативне и општекултурне сврхе, а које нису у супротности са циљевима очувања природних вредности;
- ✓ обележавање и поправљање спољних граница резервата;
- ✓ постављање табле за обележавање заштићеног природног добра;
- ✓ спровођење заштитних, санационих и других мера у случају пожара, природних непогода, удеса, реконструкције, санација и одржавања постојећих објеката од посебног значаја као што су високонапонски далеководи, болести и пренамножења одређених биљних и животињских врста.

Радови и активности који нису забрањени, као и радови за које се основано претпоставља да могу имати неповољне последице на заштићено подручје

подлежу процедури процене утицаја на животну средину, уз обавезно прибављање сагласности односно акта о условима и мерама заштите природе у складу са Законом о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10 и 14/16).

Заштита флоре, фауне и природних реткости

У циљу заштите флоре и фауне управљач ће вршити стални мониторинг у сарадњи са Заводом за заштиту природе и Институтутом за шумарство. Мере заштите живог света и биолошке разноврсности спроводиће се путем редовних контрола и спречавања бесправног коришћења истих. Успостављени режим заштите искључује све облике коришћења назаштићеном подручју, као и коришћење шума.

Управљач ће у складу са Законом о шумама и Законом о заштити од пожара спроводити мере заштите шума од пожара. Мере које ће спроводити су: превентивне – постављање знакова забране ложења отворене ватре и забране бацања опушака. У периодима појачане опасности од појаве шумских пожара биће појачане мере контроле на терену.

7. Приоритетни задаци научно-истраживачког и образовног рада

У циљу сталног унапређења и што стручнијег и квалитетнијег управљања заштићеним подручјем неопходно је вршити стална истраживања. У овом смислу, управљач се највише ослања на опште смернице у испуњавању задатака научно-истраживачког рада и на релевантне научне установе, а пре свега на стручне екипе Завода за заштиту природе Србије.

Научно-истраживачке активности треба да су регулисане и усклађене са Планом управљања и Годишњим програмима, а резултати и документација истраживања треба да буду сачувани код управљача уз евентуално формирану базу података. У циљу успостављања савременог система управљања заштићеним природним добром и стварања научно-стручне, информационо-документационе основе о стању и вредностима заштићеног подручја, а у сврху спровођења заштите и развоја, пружити логистичку подршку истраживачима који поседују одговарајуће уверење министарства надлежног за заштиту животне средине и које поседују акт са условима заштите природе и животне средине које издаје Завод за заштиту природе, као и одговарајуће одобрење управљача, уз обавезно достављање података или публикованих резултата управљачу након завршетка истраживања.

Научно истраживачке активности реализоваће се у складу са могућностима и исказаним интересима стручњака и институција.

Задаци у оквиру образовно-васпитног рада реализују се кроз презентацију и популаризацију природних и других вредности заштићеног подручја и то путем разних публикација, укључујући ту и могућност формирања веб сајта, затим путем сарадње са туристичким удружењима, као и евентуалним организовањем посета овом заштићеном простору. До сада се показало да велику улогу у овим програмским задацима има сарадња са професорима и студентима са Шумарског факултета у Београду .

8. Планиране активности на одрживом коришћењу природних вредности, развоју и уређењу простора

Планиране активности у складу су са успостављеним режимом заштите и исте се односе на: очување вредности СРП „Изнад Таталије“; научно-истраживачки рад и праћење стања природних реткости; израда програма управљања популација угрожених врста; презентација и популаризација природних вредности; укључивање локалног становништва у планиране развојне и едукативне активности; очување и заштита постојећих површина са ретким биљним врстама; обележавање заштићеног подручја и постављање информативних табли, табли заштићеног подручја са режимом заштите и ознакама које се односе на поштовање унутрашњег реда и начина понашања на заштићеном простору.

9. Просторна идентификација планских намена и режима коришћења земљишта

Строги резерват природе „Изнад Таталије”обухвата део шумског комплекса Јелове Горе државног власништва, који је уређен и плански дефинисан планским документима из области шумарства.

10. Активности на промоцији вредности заштићеног подручја

Сагласно акту о проглашењу заштићено управљач ће ограничено презентовати заштићено подручје, кроз ВЕБ презентацију предузећа и у оквиру обележавања Дана заштите природе, Дана заштите шума и Дана заштите биодиверзитета.

11. Студијска (истраживачка), програмска, планска и пројектна документација потребна за спровођење циљева и

активности

Законом о заштити природе, односно актом о проглашењу дефинисане су обавезе Управљача по питању документације коју мора да уради за СРП „Изнад Таталије“. То су: План управљања (као средњорочни документ који се доноси на десет година); Годишњи програм управљања заштићеним подручјем; Извештај о остваривању програма управљања заштићеним подручјем; Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби.

12. Облици сарадње и партнерства са локалним становништвом и другим власницима и корисницима непокретности

У циљу унапређења заштићеног подручја планира се сарадња са свим заинтересованим и надлежним субјектима и то: сарадња са надлежним министарствима; програмска сарадња са другим управљачима; програмска сарадња са стручним установама (Завод за заштиту природе Србије, Завод за урбанизам, Институте, Факултети и др.); сарадња са месним заједницама, општинама Ужице и Бајина Башта и другим институцијама.

Посебно је важно одржавање сталне сарадње са локалним становништвом и то, пре свега, у смислу едукације и информисања истих о вредностима, значају и могућностима које пружа заштићено подручје.

13. Активности и мере на спровођењу плана са динамиком и субјектима реализације плана управљања

План управљања СРП „Изнад Таталије“ биће реализован преко Годишњих Програма управљања заштићеним подручјем.

Носиоц реализације планираних активности је Шумско газдинство „Ужице“ Ужице, Шумска управа Ужице.

14. Финансијска средства и друге материјалне предпоставке за извршавање поверених послова у управљању заштићеним подручјем и начин њиховог обезбеђења

Финансирање заштићеног подручја, према Закону о заштити природе, обезбеђује се из: средстава буџета Републике, односно јединице локалне самоуправе; дела накнаде за коришћење природних ресурса и добара у заштићеном природном подручју, у складу са посебним законима; дела накнаде за

загађивање животне средине на територији заштићеног подручја; накнада за коришћење заштићеног подручја прихода остварених у обављању делатности, односно управљања заштићеним подручјем; средстава обезбеђених за реализацију планова, програма и пројеката у области заштите природе; донација, поклона и помоћи; других извора у складу са законом .

За реализацију Плана управљања потребна су финансијска средства у износу од 1.644.325,50 динара.

Самостални референт за приватне
шуме и заштиту животне средине

Драган Ђенић, дипл.инж.шум.

Директор
ШГ „Ужице“ Ужице

Славиша Радосављевић, дипл.инж.шум

